

گیاهان دارویی استان گلستان

سیدعلی حسینی (رضا)^{۱*}، قاسمعلی ابرسجی^۲ و سیدعلی حسینی (حبیب)^۳

*- نویسنده مسئول، مربی پژوهشی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان، پست الکترونیک: Seidalihoseini@Yahoo.com

۲- مربی پژوهشی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان

۳- مربی پژوهشی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان

تاریخ پذیرش: مهر ۱۳۸۷

تاریخ اصلاح نهایی: مهر ۱۳۸۷

تاریخ دریافت: شهریور ۱۳۸۵

چکیده

استان گلستان به جهت موقعیت ویژه جغرافیایی، تنوع اقلیمی و اداپیک از نظر فلور بسیار غنی است، به طوری که دارای بیش از ۱۷۰۴ گونه گیاهی می‌باشد. این بررسی به منظور جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان از سال ۱۳۸۰ به مدت ۵ سال در استان گلستان به اجرا درآمد و گیاهان دارویی مناطق مختلف استان جمع‌آوری و شناسایی شد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد استان گلستان دارای ۴۰۹ گونه گیاه دارویی متعلق به ۹۵ تیره گیاهی می‌باشد که ۱۵۶ گونه آن در اراضی جنگلی، ۹۸ گونه در اراضی مرتعی، ۴۷ گونه در اراضی زراعی، حاشیه جاده‌ها، اماکن شهری و روستایی و همچنین ۱۰۸ گونه به صورت مشترک در این اراضی پراکنش دارند. همچنین نتایج نشان داد تعداد ۴۵ گونه از گیاهان دارویی توسط مردم استان شناخته شده است و به شکل سنتی از آنها استفاده می‌شود. در این تحقیق همچنین تعداد ۷۰ گونه گیاهی برای نخستین بار به عنوان گیاهان دارویی استان معرفی شدند.

واژه‌های کلیدی: گیاهان دارویی، شناسایی، استان گلستان.

مقدمه

شناخته‌ترین آنها به شمار می‌روند (احمدی و ابرسجی،

۱۳۸۴).

وجود ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم شناخته شده جهان، برخورداری از ۳۰۰ روز آفتابی در سال و اختلاف دمای ۴۰ تا ۵۰ درجه سانتی‌گرادی میان سردترین و گرمترین نقطه در کشور، شرایط مساعدی برای کشور پهناور ایران به لحاظ بهره‌مندی از یک شرایط اکولوژی منحصر به فرد فراهم کرده است؛ این شرایط زمینه رشد و نمو گیاهان وحشی و دارویی را در کشور مساعد کرده است. استفاده

اگر مروری بر متون دینی داشته باشیم، درمی‌یابیم که رهبران دینی و کتب آسمانی تقریباً همگی به تعدادی از گیاهان دارویی در مداوا و معالجه بعضی از بیماریها اشاره نموده و مصرف آنها را توصیه کرده‌اند. از همه اینها اولی‌تر در قرآن کریم نیز به تعدادی از گیاهان اشاره شده که امروزه نقش دارویی بودن آنها بر همگان روشن و مبرهن است. گیاهانی همچون زیتون، انار، خرما، انگور، عدس، پیاز، مان (محصول یک گیاه دارویی) و غیره از

چهره‌های درخشان این دیار بود باعث شده این منطقه همواره مهد علم و تمدن روز باشد. جهت احیاء و بازگرداندن این سیادت فراموش شده طب سنتی و داروهای گیاهی، لازم است توجه جدی در خصوص گیاهان دارویی صورت گیرد و در این زمینه اقدامی اساسی بعمل آید. در گذشته در زمینه شناسایی گیاهان دارویی استان مطالعات زیاد و پراکنده انجام شده که دربرگیرنده کل استان نبوده و یا جمع‌آوری و شناسایی‌ها کامل انجام نشده است. عماد (۱۳۷۸) در کتاب پراکنش گونه‌های گیاهان دارویی و صنعتی جنگلی و مرتعی ایران، گیاهان دارویی استان گلستان را به همراه سایر استانهای کشور گزارش نموده است. در این گزارش گیاهان دارویی استان ۲۴۲ گونه گیاهی ذکر شده است. سحرخیز و همکاران (۱۳۷۹) در طرح جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی منطقه گرگان و دشت تعداد ۲۹۸ گونه دارویی متعلق به ۷۰ تیره گیاهی را شناسایی نمودند و حسینی (۱۳۸۰) در شناسایی گیاهان دارویی و صنعتی مراتع استان گلستان تعداد ۲۴۰ گونه گیاه دارویی از ۵۴ تیره و ۱۸۰ جنس را معرفی نمود. تحقیق حاضر با هدف شناسایی کامل گیاهان دارویی استان و تعیین پراکنش آنها در کل استان گلستان انجام شده است.

مواد و روشها

استان گلستان با وسعت $۲۰۴۶۰/۷$ کیلومتر مربع، $۱/۳۳$ درصد از کل مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان از شمال به جمهوری ترکمنستان، از شرق به استان خراسان شمالی، از جنوب به استان سمنان و از غرب به استان مازندران و دریای خزر محدود می‌شود. استان گلستان را از نظر ناهمواریها می‌توان به سه ناحیه کوهستانی، کوهپایه‌ای و جلگه‌ای تقسیم کرد. ناحیه

از گیاهان دارویی در قالب طب سنتی برای درمان بیماریها و مصارف دیگر در صنایع غذایی و بهداشتی از دیرباز مورد توجه بوده است، ولی در چند ساله اخیر با گرایش مردم به استفاده از داروهای با منشأ گیاهی به دلیل عوارض جانبی و سوء داروهای شیمیایی، توجه جهانیان به این بحث بیشتر شده است. از سوی دیگر، تأکید سازمان بهداشت جهانی در جایگزینی تدریجی مواد طبیعی به جای مواد شیمیایی موجب شده تا کشورهای مختلف جهان نسبت به سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی کشت و تولید انبوه گیاهان دارویی در سطوح صنعتی و استفاده از آن در صنایع دارویی، بهداشتی و غذایی اقدام کنند. چنین توجه و اقبال به سوی گیاهان دارویی، کشت و تجارت آن را در جایگاه اقتصادی مناسبی قرار داده است. به‌طوری که برآوردها حاکی از دهها میلیارد دلار گردش مالی حاصل از پرداختن به این تجارت است. اما با توجه به قابلیت‌های کشورمان که ذکر آن به میان رفت و نظر به پیشینه کهن استفاده از گیاهان دارویی در ایران، چنین به نظر می‌رسد که هنوز نتوانسته‌ایم از ظرفیتهای موجود در کشور به خوبی بهره‌برداری کنیم و جایگاه مناسبی در عرصه تجارت جهانی گیاهان دارویی بیابیم. سرمایه در گردش بازار جهانی گیاهان دارویی حدود ۱۲۳ میلیارد دلار اعلام شده است. توجه به این رقم و مقایسه آن با رقم کل تبادلات جهانی فرش که سالانه حدود ۵ میلیارد دلار است، می‌تواند ما را به اهمیت سرمایه‌گذاری در توسعه کشت گیاهان دارویی رهنمون کند (افشار، ۱۳۸۵).

با توجه به نقش گیاهان دارویی در اقتصاد جهانی، متأسفانه سهم استان گلستان در صادرات گیاهان دارویی با توجه به استعدادهای بالقوه طبیعی بسیار ناچیز است. استان گلستان در زمینه طب سنتی، گذشته پرافتخاری داشته و دانشمندان زیادی از جمله سیداسماعیل جرجانی که از

و با توجه به سایر منابع موجود خواص دارویی آنها مورد بررسی قرار گرفت (اسدی، ۱۳۸۴-۱۳۶۷؛ میرحیدر، ۱۳۷۲؛ زرگری، ۱۳۷۲-۱۳۷۰؛ Akhani, 1998؛ Rechinger, 1966-1992).

نتایج

نتایج حاصل از این بررسی در جدولهای ۱-۵ آمده است. بر این اساس، تعداد ۴۰۹ گونه گیاه دارویی متعلق به ۹۴ تیره گیاهی شناسایی شده است که تعداد ۱۵۶ گونه آن در اراضی جنگلی (جدول ۱)، ۹۸ گونه در اراضی مرتعی (جدول ۲)، ۴۷ گونه در اراضی زراعی (جدول ۳) و ۱۰۸ گونه به صورت مشترک در اراضی جنگلی، مرتعی و زراعی رویش دارند (جدول ۴).

نتایج حاصل از پرسش از افراد مطلع در روستاها و شهرها و همچنین از عطاریها نشان می‌دهد بیش از ۴۵ گونه از گیاهان دارویی استان به شکل چای، سبزی، شربت، مربا، چاشنی و سرکه مورد استفاده قرار می‌گیرد و از گیاهان دارویی پرمصرف استان می‌باشند که از جمله به زرشک، اسفند، گل گاوزبان ایرانی، آویشن و علف چای می‌توان اشاره کرد.

از میان گیاهان دارویی شناسایی شده تعداد ۷۰ گونه برای نخستین بار به عنوان گیاهان دارویی استان گزارش می‌شود که لیست آنها در جدول ۵ آمده است.

گیاهان دارویی استان براساس فرم رویشی آنها شامل ۸۳ گونه درخت، درختچه و بوته، ۱۸۹ گونه چند ساله علفی و ۱۳۷ گونه جزء گیاهان یک ساله و دو ساله می‌باشند. گیاهان تیره کاسنی با ۴۹ گونه، نعناعیان با ۳۴ گونه، پروانه‌آسا با ۲۳ گونه، چتریان و گل سرخیان با ۲۱ گونه مهمترین تیره‌های گیاهی استان را تشکیل می‌دهند.

کوهستانی بخشی از رشته کوههای البرز شرقی است که از غرب به شرق امتداد دارد و به تدریج به سوی شمال شرقی متمایل شده و از ارتفاع آن کاسته می‌شود. قله‌های نسبتاً مرتفع شاهوار، کهکشان و پیرگرد کوه (به ترتیب با ۳۹۴۵، ۳۸۱۳ و ۳۲۰۴ متر ارتفاع از سطح دریا) از ارتفاعات مهم استان هستند. ناحیه کوهپایه‌ای بیشتر در جنوب و شرق استان و در پای ارتفاعات قرار دارد که از رسوبات دانه‌ریز و دانه‌درشت تشکیل شده و به شکل مخروط افکنه‌های کوچک و بزرگ درآمد است. ناحیه جلگه‌ای همزمان با عقب‌نشینی آب دریای خزر به دلیل تغییر شرایط آب و هوایی، فرسایش شدید آبی و تراکم آبرفت رودها به وجود آمده است. میزان بارش در شمالی‌ترین نقاط استان کمتر از ۲۰۰ میلی‌متر و در نقاط جنوبی کوهپایه البرز به بیش از ۷۰۰ میلی‌متر می‌رسد. متوسط بارندگی استان از یک دوره ۳۴ ساله، ۴۴۲ میلی‌متر می‌باشد. درجه حرارت نقاط مختلف استان یکسان نیست. هرچه از غرب به شرق و از جنوب به شمال برویم بر دمای محیط افزوده می‌شود. برای نمونه، میانگین دمای متوسط سالانه ایستگاههای هواشناسی گرگان و گنبد به ترتیب ۱۷/۵ و ۱۷/۶ درجه سانتی‌گراد است. کمترین و بیشترین دمای سالانه ایستگاه گرگان ۹/۶ و ۴۳/۶ و در ایستگاه گنبد ۱۴/۵ و ۴۶ درجه سانتی‌گراد گزارش شده است (شعبانی و همکاران، ۱۳۸۰).

روش تحقیق بدین صورت بوده است که ابتدا استان گلستان به ۴ قسمت اراضی جنگلی، مراتع قشلاقی، مراتع بیلاقی و اراضی زراعی تقسیم شد. سپس با توجه به فصل رویش هر قسمت، مبادرت به انجام عملیات صحرائی و نمونه‌گیری از گیاهان شد. نمونه‌ها براساس روش استاندارد مربوطه جمع‌آوری و خشک شدند و با توجه به فلورهای مربوط به ایران و همچنین کشورهای همسایه شناسایی شدند

جدول ۱- لیست گیاهان دارویی اراضی جنگلی استان گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱	<i>Actaea spicata</i> L.	Ranunculaceae	توت مار	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۲	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	Adiantaceae	پرسیاوشیان	چندساله	برگ	بندرگز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۳	<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	Rosaceae	غافث	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندرگز، کردکوی، علی آباد، رامیان، پارک ملی گلستان
۴	<i>Agrostema githago</i> L.	Caryophyllaceae	علف چنگ	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۵	<i>Albizia gulibrissin</i> Durazz	Mimosaceae	شب خسب	درخت	دانه	بندرگز، کردکوی، گرگان
۶	<i>Alliaria petiolata</i> (M.B.) Cavara & Grande	Brassicaceae	علف سیر، گندنائی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندرگز، گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۷	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn	Betulaceae	توسکای قشلاقی	درخت	پوست و برگ	پارک ملی گلستان
۸	<i>Althaea cannabina</i> L.	Malvaceae	ختمی شاهدانه‌ای	چندساله	برگ، گل و ریشه	پارک ملی گلستان
۹	<i>Anthriscus cerefolium</i> (L.) Hoffm.	Apiaceae	جعفری وحشی	یکساله	سرشاخه گلدار	گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۱۰	<i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) Hoffm.	Apiaceae	جعفری وحشی جنگلی	دوساله یا چندساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۱۱	<i>Aphanes arvensis</i> L.	Rosaceae	پاشیرک	یکساله	سرشاخه گلدار	بندرگز
۱۲	<i>Arcetolobium oxycedri</i> (DC.) M.B.	Loranthaceae	دارواش سوزنی برگ	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	کردکوی، گرگان
۱۳	<i>Arctium lappa</i> L.	Asteraceae	بابا آدم	دوساله	ریشه و برگ	کردکوی، علی آباد
۱۴	<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Asteraceae	درمنه معمولی، برنجاسف	چندساله	برگ، ریشه و سرشاخه گلدار	علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۵	<i>Asperula odorata</i> L.	Rubiaceae	زبرینه راشستانی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندرگز، کردکوی، گرگان
۱۶	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i> L.	Aspleniaceae	-	چندساله	برگ و ریزوم	بندرگز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۷	<i>Asplenium ruta-muraria</i> L.	Aspleniaceae	-	چندساله	برگ	گرگان- پارک ملی گلستان
۱۸	<i>Asplenium trichomanes</i> L.	Aspleniaceae	سپرزدارو	چندساله	برگ	بندرگز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۹	<i>Athyrium filix-foemina</i> (L.) Roth.	Woodsiaceae	سرخس ماده	چندساله	ریزوم	پارک ملی گلستان
۲۰	<i>Atropa acuminata</i> Royle ex Miiers	Solanaceae	شاه بیزک گلستانی	چندساله	ریشه، برگ و میوه	پارک ملی گلستان
۲۱	<i>Atropa komarovii</i> Blin. ex Schal.	Solanaceae	شاه بیزک ترکمنی	چندساله	ریشه، برگ و میوه	گرگان، رامیان، پارک ملی گلستان
۲۲	<i>Bellis perennis</i> L.	Asteraceae	مینا چمنی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۲۳	<i>Berberis orthobotrys</i> Bienert ex C.K. Schneider	Berberidaceae	زرشک راست خوشه	درختچه	ریشه، پوست، ریشه و ساقه، برگ، گل و میوه	گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۲۴	<i>Berberis vulgaris</i> L.	Berberidaceae	زرشک	درختچه	ریشه و ساقه، برگ، گل و میوه	پارک ملی گلستان
۲۵	<i>Berula angustifolia</i> (L.) Mert. & W.D Koch.	Apiaceae	شقایق آبی	چندساله	برگ، شیره و ساقه برگ‌دار	کردکوی، پارک ملی گلستان
۲۶	<i>Bifora testiculata</i> (L.) Spreng.	Apiaceae	گشنیزک	یک‌ساله	میوه	رامیان، مینودشت، پارک ملی گلستان
۲۷	<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Swartz.	Ophioglossaceae	سرخس کمانی، انگوری	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۲۸	<i>Buxus hyrcana</i> Pojark	Buxaceae	شمشاد جنگلی	درختچه	چوب و پوست	بندر گز
۲۹	<i>Calamintha grandiflora</i> (L.) Moench	Lamiaceae	نعناع زیبای گل درشت	چندساله	گل	گرگان، رامیان، پارک ملی گلستان
۳۰	<i>Calamintha officinalis</i> Moench	Lamiaceae	نعناع زیبا	چندساله	گل و برگ	بندر گز، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۳۱	<i>Cardamine hirsuta</i> L.	Brassicaceae	تره تیزک باتلاقی کرکی	یک‌ساله	برگ و ساقه جوان	بندر گز، گرگان
۳۲	<i>Carpinus betulus</i> L.	Corylaceae	ممرز	درخت	برگ، پوست و دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۳۳	<i>Celtis australis</i> L.	Ulmaceae	داغداغان	درخت	ریشه، پوست و دانه	بندر گز، گرگان، علی آباد، رامیان، لوه، پارک ملی گلستان
۳۴	<i>Celtis caucasica</i> Willd	Ulmaceae	-	درخت	ریشه، پوست و دانه	آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۳۵	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	Rosaceae	گیلاس، آلوکک	درخت	کلیه اندامهای گیاه	کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۳۶	<i>Cercis siliquastrum</i> L.	Caesalpinaceae	ارغوان	درختچه	برگهای جوان و پوست	کردکوی، علی آباد، آزادشهر
۳۷	<i>Ceterach officinarum</i> Dc.	Aspleniaceae	سرخس پنجه‌ای	چندساله	برگ	بندر گز
۳۸	<i>Chaerophyllum bulbosum</i> L.	Apiaceae	جعفری فرنگی غده‌دار	دوساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۳۹	<i>Clinopodium vulgare</i> L.	Lamiaceae	ریحانک	چندساله	گل	گرگان، رامیان، پارک ملی گلستان
۴۰	<i>Cnicus benedictus</i> L.	Asteraceae	خارمقدس	یکساله	برگ، گل و ساقه برگ‌دار	پارک ملی گلستان، عرب چک

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۴۱	<i>Colchicum speciosum</i> Steven	Colchicaceae	گل حسرت زیبا	چندساله	پیاز، دانه	گرگان، رامیان
۴۲	<i>Convolvulus cantabrica</i> L.	Convolvulaceae	پیچک ایتالیایی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۴۳	<i>Cornus australis</i> C.A. Mey	Cornaceae	سیاه ال	درختچه	میوه و پوست ساقه	بندر گز، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۴۴	<i>Cotoneaster discolor</i> Pojark	Rosaceae	شیرخشت دورنگ	درختچه	میوه	علی آباد
۴۵	<i>Cotoneaster numularioides</i> Pojark	Rosaceae	شیرخشت سکه‌ای	درختچه	میوه	پارک ملی گلستان
۴۶	<i>Crataegus assadii</i> Khatamsaz	Rosaceae	زالزالک	درختچه	میوه	مراوه تپه
۴۷	<i>Crataegus azarolus</i> L.	Rosaceae	زالزالک زرد	درختچه	میوه و برگ	پارک ملی گلستان
۴۸	<i>Crataegus pentagyna</i> Waldst. & Kit. Ex Willd. (Syn: <i>C. melanocarpa</i> M.B)	Rosaceae	سیاه ولیک	درختچه	میوه و برگ	بندر گز، گرگان، رامیان، مینو دشت
۴۹	<i>Crataegus pseudoheterophylla</i> A. Pojark.	Rosaceae	زالزالک ابروانی	درختچه	برگ و میوه	گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۵۰	<i>Cupressus sempervirens</i> Var <i>horizontalis</i> (Mill.) Aiton	Cupressaceae	سرو زربین، سور	درخت	برگ، میوه و سرشاخه جوان	علی آباد، رامیان
۵۱	<i>Cuscuta europaea</i> L.	Cuscutaceae	سس اروپایی	پارازیت	کلیه اندامهای گیاه	علی آباد، پارک ملی گلستان
۵۲	<i>Cydonia oblonga</i> Miller	Rosaceae	به جنگلی، شال به	درختچه	میوه، دانه و برگ	گرگان، علی آباد، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۵۳	<i>Dictamnus albus</i> L.	Rutaceae	-	چندساله	پوست ریشه و برگ	پارک ملی گلستان
۵۴	<i>Digitalis nervosa</i> Steud & Hochst. ex Denth.	Scrophulariaceae	گل انگشتانه‌ای	چندساله	برگ	کردکوی، گرگان، علی آباد، مینو دشت، لوه، پارک ملی گلستان
۵۵	<i>Diospyrus lotus</i> L.	Ebenaceae	خرمندی	درخت	میوه و چوب	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۵۶	<i>Echinops ritroides</i> Bunge	Asteraceae	شکر تیغال مشهدی	چندساله	میوه و گل	گرگان، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۵۷	<i>Equisetum arvense</i> L.	Equisetaceae	دم اسب صحرائی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، گرگان
۵۸	<i>Equisetum telmatica</i> Ehrh.	Equisetaceae	-	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۵۹	<i>Eriocyclus ghafooriana</i> Akhiani	Apiaceae	-	چندساله	برگ	گرگان، پارک ملی گلستان
۶۰	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) Lher.	Geraniaceae	نوک لک لکی هرز	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، گرگان، گنبد، پارک ملی گلستان
۶۱	<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	Asteraceae	کنفی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
						گلستان
۶۲	<i>Euphorbia amygdaloides</i> L.	Euphorbiaceae	نوعی فرفیون	چندساله	ریشه، پوست ساقه و شیرابه	گرگان، پارک ملی گلستان
۶۳	<i>Evonymus velutina</i> (C.A. Mey.) Fisch. & C.A. Mey	Celastraceae	گوشوارک مخملی	درختچه	پوست، میوه، برگ و دانه	کردکوی، علی‌آباد، رامیان، پارک ملی گلستان
۶۴	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky	Fagaceae	راش	درخت	پوست، میوه و قطران چوب	بندر گز، کردکوی، گرگان، آزاد شهر
۶۵	<i>Filago germanica</i> L.	Asteraceae	-	یک‌ساله	اندامهای هوایی	مراوه تپه بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۶۶	<i>Fragaria vesca</i> L.	Rosaceae	توت فرنگی وحشی	چندساله	ریزوم، برگ و میوه	پارک ملی گلستان
۶۷	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Oleaceae	زبان‌گنجشک، ون	درخت	برگ و پوست	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۶۸	<i>Galanthus transcaucasicus</i> Fomin	Amaryllidaceae	گل برفی	چندساله	پیاز	بندر گز، کردکوی، گرگان
۶۹	<i>Geranium lucidum</i> L.	Geraniaceae	سوزن چوپان درخشان	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۷۰	<i>Geranium pusillum</i> L.	Geraniaceae	سوزن چوپان گل ریز	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۷۱	<i>Geranium robertianum</i> L.	Geraniaceae	سوزن چوپان قرمز	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۲	<i>Geum urbanum</i> L.	Rosaceae	علف مبارک	چندساله	ریزوم و ریشه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۳	<i>Glaucium corniculatum</i> (L.) Rudolph	Papaveraceae	شقایق شاخدار	یک‌ساله	ساقه گلدار	کردکوی
۷۴	<i>Hypericum androsaemum</i> L.	Guttiferae	متامتی	بوته	سرشاخه گلدار	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۷۵	<i>Ilex spinigera</i> (Loes) Loes	Aquifoliaceae	خاس	درختچه	برگ و میوه	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۶	<i>Inula salicina</i> L.	Asteraceae	مصفای برگ بیدی	چندساله	ریشه و کاپیتولهای آن	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۷۷	<i>Juglans regia</i> L.	Juglandaceae	گردو	درخت	برگ، پوست تنه، پوسته گوشتدار میوه سبز، مغز	کردکوی، گرگان، علی‌آباد
۷۸	<i>Juniperus communis</i> L.	Cupressaceae	بالش خرس، پیرو	درختچه	برگ، میوه، سرشاخه و چوب	کردکوی، گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۷۹	<i>Juniperus sabina</i> L.	Cupressaceae	ارس، مای مرز	درختچه	برگ، میوه و سرشاخه	کردکوی، گرگان، علی‌آباد

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۸۰	<i>Jusminum fruticans</i> L.	Oleaceae	یاسمن زرد	درختچه	گلها	کردکوی، گرگان، گیلداغ، پارک ملی گلستان
۸۱	<i>Jusminum officinale</i> L.	Oleaceae	یاسمن سفید، یاسمن جنگلی	درختچه	گلها	پارک ملی گلستان
۸۲	<i>Lamium album</i> L.	Lamiaceae	گزنه سفید، گزنه سا	چندساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، گرگان، گنبد، لوه، پارک ملی گلستان
۸۳	<i>Lamium purpureum</i> L.	Lamiaceae	گزنه سبزی قرمز	یکساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۸۴	<i>Lapsana communis</i> L.	Asteraceae	گل خورشیدی	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان، علی آباد، لوه، پارک ملی گلستان
۸۵	<i>Lathyrus roseus</i> Stev.	Papilionaceae	خلر گل سرخی، خلر قرمز	چندساله	دانه	علی آباد، رامیان
۸۶	<i>Lathyrus vernus</i> (L.) Bernh.	Papilionaceae	خلر بهارگل، خلر جنگلی	چندساله	ریزوم	علی آباد
۸۷	<i>Lithospermum officinale</i> L.	Boraginaceae	سنگدانه	چندساله	دانه و برگ	گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۸۸	<i>Lithospermum purpreo-caeruleum</i> L.	Boraginaceae	سنگدانه خزنده	چندساله	برگ و گل	گرگان، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۸۹	<i>Luzula Forsteri</i> (Smith) Dc.	Juncaceae	سازوی جنگلی	چندساله	ریشه	بندر گز، گرگان
۹۰	<i>Lycopus europaeus</i> L.	Lamiaceae	پای گرگ، فراسیون آبی	چندساله	اندامهای هوایی	بندر گز، پارک ملی گلستان
۹۱	<i>Malus orientalis</i> Ugl. (Syn: <i>Pyrus Malus</i>)	Rosaceae	سیب جنگلی	درختچه	پوست ساقه، ریشه، برگ، میوه و پوست خارجی میوه	پارک ملی گلستان
۹۲	<i>Melissa officinalis</i> L.	Lamiaceae	فرنجمشک، وارونگ بو	چندساله	برگ و سرشاخه جوان	گنبد، پارک ملی گلستان
۹۳	<i>Mentha aquatica</i> L.	Lamiaceae	سوسنمبر، پونه آبی	چندساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۹۴	<i>Mentha arvensis</i> L.	Lamiaceae	-	یکساله یا چندساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۹۵	<i>Mentha pulegium</i> L.	Lamiaceae	پونه معطر، خال واش	چندساله	سرشاخه گلدار	مینو دشت
۹۶	<i>Mercurialis perennis</i> L.	Euphorbiaceae	-	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	کردکوی، گرگان
۹۷	<i>Mespilus germanica</i> L.	Rosaceae	کنده، ازگیل	درختچه	برگ و میوه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۹۸	<i>Monotropa hypopythys</i> L.	Monotropaceae	-	پارازیت	برگ	پارک ملی گلستان
۹۹	<i>Ophioglossum vulgatum</i> L.	Ophioglossaceae	مار زبان	چندساله	ریزوم و برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد،

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱۰۰	<i>Ophrys apifera</i> Hudson	Orchidaceae	ابروئی زنبوری	چندساله	غده زیرزمینی	پارک ملی گلستان
۱۰۱	<i>Orchis coriophora</i> L.	Orchidaceae	ثعلب معطر	چندساله	غده زیرزمینی	گرگان، علی آباد، مینو دشت، لوه
۱۰۲	<i>Orobanche alba</i> Steph.	Orobanchaceae	گل جالیز سفید	پارازیت	قاعده ساقه	علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۰۳	<i>Paliurus spina-hristi</i> Miller	Rhamnaceae	سیاتلو	درختچه	ریشه، برگ و میوه	در بیشتر نقاط استان
۱۰۴	<i>Parietaria officinalis</i> L.	Urticaceae	گوش موش طبی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۰۵	<i>Perioploca graeca</i> L.	Asclepiadaceae	کتوس، کیشدرپیچ	درختچه	برگ، پوست، چوب و دانه	بندر گز، رامیان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۰۶	<i>Petasites hybridus</i> (L.) P. Gaerth.	Asteraceae	بابا آدم جنگلی	چندساله	اعضاء زیرزمینی، ریشه، برگ و گلها	بندر گز، کردکوی، گرگان، لوه، پارک ملی گلستان
۱۰۷	<i>Phyllitis scolopenderium</i> (L.) J.E. New.	Aspleniaceae	زنگی دارو، زبان آهو	چندساله	برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۰۸	<i>Physalis alkekengi</i> L.	Solanaceae	عروسک پشت پرده	چندساله	میوه و برگ	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۰۹	<i>Pistacia atlantica</i> Desf.	Anacardiaceae	بنه	درخت	میوه	پارک ملی گلستان
۱۱۰	<i>Polygala anatolica</i> Boiss & Heldr.	Polygalaceae	-	چندساله	ریشه	گرگان، علی آباد، رامیان
۱۱۱	<i>Polygonum minus</i> Huds.	Polygonaceae	هفت بند صغیر	یکساله		پارک ملی گلستان
۱۱۲	<i>Polygonum mite</i> Schrank.	Polygonaceae	هفت بند نرم	یکساله	برگ	بندرگز، پارک ملی گلستان
۱۱۳	<i>Polygonum persicaria</i> L.	Polygonaceae	هفت بند هلویی	یکساله	گلها و ریشه	پارک ملی گلستان
۱۱۴	<i>Polypodium vulgare</i> L.	Polypodiaceae	بسفایج، بسپایک	چندساله	ریزوم و برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد
۱۱۵	<i>Potentilla reptans</i> L.	Rosaceae	پنجه برگ رونده	چندساله	ریزوم و ریشه	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۱۶	<i>Prunella vulgaris</i> L.	Lamiaceae	نعناع چمنی	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۱۷	<i>Prunus spinosa</i> L. (Syn: <i>P. divaricata Persicca</i>)	Rosaceae	گوجه وحشی	درختچه	پوست ساقه، برگ، گل و میوه	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۱۸	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn.	Hypolepidaceae	سرخس عقابی، کرف، چماز	چندساله	ریزوم، برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۱۹	<i>Pteris cretica</i> L.	Pteridaceae	سرخس دوپایه	چندساله	برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱۲۰	<i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Lam.) Spach	Juglandaceae	لرگ	درخت	برگ و پوست تنه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد
۱۲۱	<i>Pyrus Boissieriana</i> Buhse (<i>Pyrus Communis</i> L.)	Rosaceae	خج، گلابی، تلکا	درختچه	پوست ساقه و میوه آبدار	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۲۲	<i>Quercus castaneaefolia</i> C.A. Mey	Fagaceae	بلوط بلند مازو	درخت	میوه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، مینو دشت، لوه، پارک ملی گلستان
۱۲۳	<i>Quercus macranthera</i> Fisch. et Mey	Fagaceae	بلوط اوری	درخت	میوه	علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۲۴	<i>Quercus petraea</i> L.	Fagaceae	سفید مازو	درخت	میوه	کردکوی
۱۲۵	<i>Rosa canina</i> L.	Rosaceae	نسترن وحشی	بوته	قسمت گوشتدار و کوزه‌ای شکل برگ، جوانه،	علی آباد، آزاد شهر، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۱۲۶	<i>Rubus caesius</i> L.	Rosaceae	تمشک کبود	بوته	پوست ریشه، میوه و گل	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۲۷	<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Liliaceae	کوله خاص	چندساله	ریزوم و ریشه	بندر گز، گرگان
۱۲۸	<i>Salix aegyptiaca</i> L.	Salicaceae	بید مشک	درختچه	پوست شاخه‌ها، برگ و شاتونها	گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۲۹	<i>Salix triandra</i> L.	Salicaceae	-	درختچه	پوست شاخه‌ها، برگ و شاتونها	کردکوی
۱۳۰	<i>Salvia sclarea</i> L.	Lamiaceae	مریم گلی	دو یا چندساله	برگ و سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۱۳۱	<i>Sambucus ebulus</i> L.	Caprifoliaceae	آفتی، پلم، شوند	یکساله	ریشه، گل، میوه، دانه و پوست ساقه	بندر گز، کردکوی، گرگان علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۳۲	<i>Sanicula europaea</i> L.	Apiaceae	مرهمی، شفابخش	چندساله	برگ و گلها	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۳۳	<i>Scariola virminea</i> (L.) F.W. Schmidt	Asteraceae	گاو چاق کن ترکه‌ای	دوساله	شیرابه	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۳۴	<i>Scutellaria tournefortii</i> Benth.	Lamiaceae	بشقابی شمال	چندساله	برگ، گل و ریشه	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۳۵	<i>Seseli tortosum</i> L.	Apiaceae	-	چندساله	میوه	پارک ملی گلستان
۱۳۶	<i>Smilax excelsa</i> L.	Liliaceae	ازملک	چندساله	ریشه	بندر گز، کردکوی
۱۳۷	<i>Solanum dulcamara</i> L.	Solanaceae	تاجریزی ایرانی	بوته	ساقه، برگ و میوه	بندر گز، گرگان، علی آباد
۱۳۸	<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz	Rosaceae	بارانک	درخت	میوه	پارک ملی گلستان
۱۳۹	<i>Tamus communis</i> L.	Dioscoreaceae	تمیس	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، علی آباد، گالیکش، پارک ملی گلستان
۱۴۰	<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Sch. Bip.	Asteraceae	پیرتر	چندساله	سرشاخه گلدار	کردکوی، گرگان، علی آباد، پارک ملی گلستان
۱۴۱	<i>Taxus baccata</i> L.	Taxaceae	سرخدار	درخت	برگ، دانه، پوست و چوب	کردکوی، گرگان، علی آباد، رامیان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱۴۲	<i>Thalictrum minus</i> L.	Ranunculaceae	برگ سدابی	چندساله	ریشه	علی‌آباد، مینو دشت، لوه، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۱۴۳	<i>Thuja orientalis</i> L.	Cupressaceae	سرو خمره‌ای، نوش	درخت	ریشه، برگ و سرشاخه	گرگان، علی‌آباد
۱۴۴	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tiliaceae	زیرفون، نم‌دار	درخت	گلها و براکته‌های آن	بندرگز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۱۴۵	<i>Tortilis japonica</i> (Houtt.) Dc.	Apiaceae	ماستونک ژاپنی	یک‌ساله	میوه	پارک ملی گلستان
۱۴۶	<i>Tussilago farfara</i> L.	Asteraceae	پای خمر	چندساله	برگ و ریزوم	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۱۴۷	<i>Ulmus minor</i> Mill.	Ulmaceae	اوجا	درخت	پوست ثانوی	بندرگز، پارک ملی گلستان
۱۴۸	<i>Verbascum sinuatum</i> L.	Scrophulariaceae	گل ماهور مدیترانه‌ای	چندساله	گلها و برگها	گرگان، علی‌آباد، رامیان، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۱۴۹	<i>Verbascum thapsus</i> L.	Scrophulariaceae	گل ماهور اروپایی	چندساله	گلها و برگها	پارک ملی گلستان
۱۵۰	<i>Veronica hederifolia</i> L.	Scrophulariaceae	سیزاب پاپیتال	یک‌ساله	برگ و سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۱۵۱	<i>Veronica officinalis</i> L.	Scrophulariaceae	سیزاب دارویی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه به‌ویژه برگ و سرشاخه‌های گلدار	گرگان، آزاد شهر (چهل دختر)
۱۵۲	<i>Viburnum lantana</i> L.	Caprifoliaceae	هفت کول	درختچه	برگ، پوست و میوه	گرگان، علی‌آباد
۱۵۳	<i>Vicia hirsuta</i> (L.) S.F. Gray.	Papilionaceae	ماشک معمولی	یک‌ساله	-	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۵۴	<i>Vicia villosa</i> Rott	Papilionaceae	ماشک گل خوشه‌ای	یک‌ساله	-	پارک ملی گلستان
۱۵۵	<i>Viscum album</i> L.	Loranthaceae	دارواش	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندرگز، کردکوی، گرگان، آزادشهر، لوه، پارک ملی گلستان
۱۵۶	<i>Vitis sylvestris</i> Gmelin	Vitaceae	مو	درختچه	میوه و برگ	بندرگز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان

جدول ۲- لیست گیاهان دارویی مراتع استان گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱	<i>Acanthophyllum glandulosum</i> Bung. ex Boiss	Caryophyllaceae	چوبک نکائی	بوته	ریشه	گرگان، پارک ملی گلستان
۲	<i>Acanthophyllum microcephalum</i> Boiss	Caryophyllaceae	چوبک ایرانی، چوبک بوته‌ای	بوته	ریشه	پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۳	<i>Achillea wilhelmsii</i> C. Koch	Asteraceae	بومادران	یک‌ساله یا دو‌ساله	برگ و سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۴	<i>Adonis aestivalis</i> L.	Ranunculaceae	چشم خروس تابستان	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	دشت گرگان، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۵	<i>Adonis microcarpa</i> Dc.	Ranunculaceae	چشم خروس دانه ریز	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گنبد
۶	<i>Agropyron repens</i> (L.) P. Beauv.	Poaceae	چمن گندمی رونده، قیاق	چندساله	ریزوم	گرگان
۷	<i>Ajuga chamaecistus</i> Ging.	Lamiaceae	لبدیزی بوته‌ای	یک‌ساله	برگ و گل	گرگان
۸	<i>Alkanna bracteosa</i> Boiss	Boraginaceae	شنگار برگه‌دار	چندساله	ریشه و سوش	گرگان
۹	<i>Anabasis aphylla</i> L.	Chenopodiaceae	اردولوک	بوته	قسمتهای هوایی	پارک ملی گلستان بندر گز، گرگان،
۱۰	<i>Anthemis cotula</i> L.	Asteraceae	بابونه بهاری	چندساله	کاپیتول	پارک ملی گلستان
۱۱	<i>Anthemis tinctoria</i> L.	Asteraceae	بابونه زرد	دو یا چندساله	گل	گرگان، دشت
۱۲	<i>Apium graveolens</i> L.	Apiaceae	کرفس وحشی	دو‌ساله	ریشه و برگ	پارک ملی گلستان
۱۳	<i>Artemisia aucheri</i> Boiss.	Asteraceae	درمنه کوهی	چندساله	سرشاخه گلدار	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر
۱۴	<i>Artemisia fragrance</i> Willd.	Asteraceae	درمنه معطر	چندساله	برگ، گل و سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۱۵	<i>Aster alpinus</i> L.	Asteraceae	ستاره‌ای کوهسری	چندساله	ریشه	مراوه تپه بندر گز، گرگان،
۱۶	<i>Aster tripolium</i> L.	Asteraceae	ستاره‌ای	چندساله	ریشه	پارک ملی گلستان
۱۷	<i>Astragalus verus</i> Oliv.	Papilionaceae	نوعی گون	بوته	ساقه	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۱۸	<i>Atraphaxis spinosa</i> L.	Polygonaceae	کاروان کش	چندساله	برگ و ساقه	علی‌آباد، رامیان، پارک ملی گلستان
۱۹	<i>Bupleurum rotundifolium</i> L.	Apiaceae	چتر گندمی برگ گرد	یک‌ساله	برگ و میوه	پارک ملی گلستان
۲۰	<i>Calendula persica</i> C.A. Mey (<i>C. arvensis</i>)	Asteraceae	همیشه بهار ایرانی	یک‌ساله	ریشه، برگ و گل	گرگان، گنبد
۲۱	<i>Camphorosma monspeliacum</i> L.	Chenopodiaceae	کافوری	بوته	سرشاخه	پارک ملی گلستان
۲۲	<i>Centaurium erythraea</i> Rafn.	Gentianaceae	قنطورین	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گمیشان، آق فلا، گنبد، پارک ملی گلستان
۲۳	<i>Centaurium pulchellum</i> (Swartz) Druce	Gentianaceae	قنطورین زیبا	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان
۲۴	<i>Chenopodium botrys</i> L.	Chenopodiaceae	درمنه ترکی	یک‌ساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۲۵	<i>Clematis orientalis</i> L.	Ranunculaceae	کلماتیس شرقی	چندساله	برگ، جوانه‌ها و شاخه‌ها	پارک ملی گلستان
۲۶	<i>Conium maculatum</i> L.	Apiaceae	شوکران کبیر	دو ساله	برگ و میوه	پارک ملی گلستان، گلیداغ
۲۷	<i>Consolida regalis</i> S.F. Gray	Ranunculaceae	زبان درق‌فای شاهانه	یک‌ساله	برگ، گل و دانه	گرگان، علی‌آباد
۲۸	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Convolvulaceae	پیچک صحرایی	چندساله	برگ، گل، دانه و ریشه	گرگان، پارک ملی گلستان
۲۹	<i>Convolvulus pseudocantabrica</i> Schrenk	Convolvulaceae	پیچک گرگانی	بوته	کلبه اندام‌های گیاه	آزادشهر، پارک ملی گلستان
۳۰	<i>Cressa cretica</i> L.	Convolvulaceae	علف مورچه	چندساله	کلبه اندام‌های گیاه	آق‌قلا، گنبد، پارک ملی گلستان
۳۱	<i>Cuscuta monogena</i> Vahl.	Cuscutaceae	سس تک‌دانه	پارازیت	کلبه اندام‌های گیاه	پارک ملی گلستان
۳۲	<i>Cynanchus acutum</i> L.	Asclepiadaceae	علف پرستو، علف سگ‌کش	چندساله	کلبه اندام‌های گیاه، شیرابه	بندرگز، بندرترکمن، آق‌قلا، گرگان، پارک ملی گلستان
۳۳	<i>Echium amoenum</i> Fisch. ex Mey	Boraginaceae	گاوزبان ایرانی	چندساله	گل	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان، گلیداغ
۳۴	<i>Echium italicum</i> L.	Boraginaceae	گاوزبان ایتالیایی	دو ساله	گل	گنبد، مینو دشت، گلیداغ، پارک ملی گلستان
۳۵	<i>Ephedra distachya</i> L.	Ephedraceae	ارمک دو ردیفی	درختچه	قسمت‌های سبز گیاه	پارک ملی گلستان
۳۶	<i>Eremostachys laciniata</i> (L.) Bunge.	Lamiaceae	سنبل بیابانی پاره پاره	چندساله	ریشه	پارک ملی گلستان
۳۷	<i>Eruca sativa</i> Lam.	Brassicaceae	منداب	یک‌ساله	کلبه اندام‌های گیاه	آق‌قلا، گنبد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۳۸	<i>Euphorbia seguicriana</i> Necker	Euphorbiaceae	نوعی فرفیون	چندساله	پوست گیاه	گرگان، پارک ملی گلستان
۳۹	<i>Ferula gumosa</i> Boiss.	Apiaceae	باریجه، قاسنی	چندساله	شیرابه	دشت کالپوش، مراوه تپه
۴۰	<i>Ferula</i> sp	Apiaceae	آشترغاز	چندساله	سرشاخه گلدار	گرگان
۴۱	<i>Ferula szowitsiana</i> Dc.	Apiaceae	کمای بیابانی	چندساله	شیرابه	آزادشهر، پارک ملی گلستان
۴۲	<i>Galium aparine</i> L.	Rubiaceae	بی تی راخ	یک‌ساله	ریشه و میوه	گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۴۳	<i>Glaucium pulchrum</i> stapf	Papaveraceae	شقایق تماشایی	یک‌ساله	قسمت هوایی	پارک ملی گلستان
۴۴	<i>Herniaria hirsuta</i> L.	Caryophyllaceae	علف فتق کرک آلود	یک‌ساله	کلبه اندام‌های گیاه	۲۵ کیلومتری شمال شرق گنبد
۴۵	<i>Hesperis persica</i> Boiss.	Brassicaceae	شب بوی ایرانی	چندساله	گل	پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۴۶	<i>Hyoscyamus niger</i> L.	Solanaceae	بذرالبنج	دوساله	برگ و دانه	علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۴۷	<i>Hypericum scabrum</i> L.	Guttiferae	گل راعی دیهیمی	چندساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۴۸	<i>Inula britannica</i> L.	Asteraceae	مصنغای بریتانیایی	چندساله	کاپیتول	پارک ملی گلستان
۴۹	<i>Juncus effusus</i> L.	Juncaceae	نی بوريا، سازوی افشان	چندساله	مغز ساقه و ریشه	گمیشان
۵۰	<i>Lallemantia royleana</i> (Benth.) Benth.	Lamiaceae	-	یک‌ساله	دانه	شمال گنبد، پارک ملی گلستان
۵۱	<i>Lepidium perforatum</i> L.	Brassicaceae	تره تیزک ساقه آغوش	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان، دشت گرگان
۵۲	<i>Lolium multiflorum</i> lam.	Poaceae	چچم مسکر	یک‌ساله	دانه	مراوه تپه
۵۳	<i>Lycium depressum</i> stocks	Solanaceae	دیو خار	درختچه	برگهای جوان، اعضای هوایی، ریشه، ساقه و بذر	آق قلا، گنبد، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۵۴	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Malvaceae	پنیرک معمولی	یک‌ساله	برگ، گل و حتی گیاه کامل	پارک ملی گلستان
۵۵	<i>Malva parviflora</i> L.	Malvaceae	پنیرک گل ریز	یک‌ساله	برگ و دانه	دشت گرگان
۵۶	<i>Malva rotundifolia</i> L.	Malvaceae	پنیرک برگ گرد	چندساله	برگ، گل و حتی گیاه کامل	گنبد
۵۷	<i>Mathiola farinosa</i> Bge. ex Boiss.	Brassicaceae	چلیبای آرد آلود	چندساله	دانه	بین گرگان و شاهرود، پارک ملی گلستان
۵۸	<i>Medicago sativa</i> L.	Papilionaceae	یونجه	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان، گلیداغ، بین مراوه تپه و گنبد
۵۹	<i>Myrtus communis</i> L.	Myrthaceae	مورد	درخت	برگ، میوه و گال	مراوه تپه
۶۰	<i>Onobrychis altissima</i> Grossh.	Papilionaceae	اسپرس	چندساله	گلها	مراوه تپه
۶۱	<i>Ononis spinosa</i> L.	Papilionaceae	خار خر	چندساله	ریشه، برگ و گل شیره، ریشه، برگ،	پارک ملی گلستان
۶۲	<i>Onopordon leptolepis</i> Dc.	Asteraceae	خار پنبه برگ نازک	چندساله	ساقه و روغن میوه	پارک ملی گلستان
۶۳	<i>Papaver dubium</i> L.	Papaveraceae	خشخاش هرز	یک‌ساله	گلبرگ	پارک ملی گلستان
۶۴	<i>Peganum harmala</i> L.	Zygophyllaceae	اسفند، اسپند	چندساله	دانه	آق قلا، گنبد، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۶۵	<i>Peroveskia abrotanoides</i> Karel.	Lamiaceae	برازمبل	چندساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، کردکوی، گرگان، آزاد شهر، مراوه تپه پارک ملی گلستان،

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۶۶	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex steud.	Poaceae	نی	چندساله	ریزوم و ریشه	در بیشتر مناطق
۶۷	<i>Phylla nodiflora</i> (L.) Greene	Verbenaceae	توت پایابی	چندساله	برگ و ساقه‌های جوان	گرگان، آق قلا و گنبد
۶۸	<i>Pistacia vera</i> L.	Anacardiaceae	پسته	درخت	میوه	مراوه تپه
۶۹	<i>Plantago coronopus</i> L.	Plantaginaceae	بارهنگ پا کلاغی	یک‌ساله	برگ، ریشه و دانه	گمیشان، آق قلا، گنبد
۷۰	<i>Plantago ovata</i> Forssk.	Plantaginaceae	بارهنگ تخم مرغی	یک‌ساله	دانه و پوسته دانه	آق قلا، گنبد، پارک ملی گلستان
۷۱	<i>Plantago psyllium</i> L.	Plantaginaceae	اسفرزه	یک‌ساله	برگ و دانه	گنبد، مراوه تپه
۷۲	<i>Primula auriculata</i> Lam	Primulaceae	پامچال جویباری	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان
۷۳	<i>Reseda lutea</i> L.	Resedaceae	ورث	یک‌ساله یا چندساله	ریشه	پارک ملی گلستان
۷۴	<i>Reseda luteola</i> L.	Resedaceae	ورث زرد چهره	دو ساله	ریشه و سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۷۵	<i>Salicornia europaea</i> L.	Chenopodiaceae	قلیا	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گمیشان، بندر ترکمن، آق قلا، گنبد
۷۶	<i>Salsola dendroides</i> Pall	Chenopodiaceae	شور بوته‌ای	بوته	کلیه اندامهای گیاه	گمیشان، بندر ترکمن، گنبد، آق قلا، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۷۷	<i>Salsola kali</i> L.	Chenopodiaceae	شور خاردار	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گمیشان، گنبد، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۷۸	<i>Salvia Aethiopsis</i> L.	Lamiaceae	مریم گلی پشمالو یا پنبه‌ای	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان
۷۹	<i>Salvia viridis</i> L.	Lamiaceae	مریم گلی یک‌ساله	یک‌ساله	برگ و سرشاخه‌های گلدار	گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۸۰	<i>Scrophularia striata</i> Boiss.	Scrophulariaceae	گل میمون سازویی	چندساله	سرشاخه گلدار و قاعده ساقه ریشه‌دار	پارک ملی گلستان
۸۱	<i>Scutellaria pinnatifida</i> A. Hamilt.	Lamiaceae	بشقابی سنبله‌ای	چندساله	برگ، گل و ریشه	علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۸۲	<i>Seidlitzia rosmarinus</i>	Chenopodiaceae	اشنیان	بوته	شیرابه، برگ و ساقه و خاکستر	گرگان
۸۳	<i>Sophora pachycarpa</i> C.A. Mey	Papilionaceae	تلخ بیان بیابانی	چندساله	دانه و ریشه	پارک ملی گلستان
۸۴	<i>Spergularia rubra</i> (L.) J.& C. Presl. (Spe. media (L.) C. Presl)	Caryophyllaceae	زمین گستر	یک‌ساله	تمام قسمتهای گیاه	بندر گز، پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۸۵	<i>Stachys fruticulosa</i> M.B	Lamiaceae	سنبله‌ای گچ‌دوست	چندساله	برگ و گل	بندر گز، کردکوی، گرگان
۸۶	<i>Stachys byzanthina</i> C. Koch.	Lamiaceae	سنبله‌ای نقره‌ای، زبان بره	چندساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۸۷	<i>Stachys lavandulifolia</i> Vahl.	Lamiaceae	چای کوهی	چندساله	برگ و گل	کردکوی، گرگان، علی‌آباد
۸۸	<i>Taraxacum vulgare</i> Hadn.	Asteraceae	گل قاصد	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	آق قلا، گنبد
۸۹	<i>Teucrium chamaedrys</i> L.	Lamiaceae	مریم نخودی طناز یا بوته‌ای	چندساله	سرشاخه گلدار	گرگان، آزاد شهر، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۹۰	<i>Teucrium polium</i> L.	Lamiaceae	مریم نخودی، کلپوره	چندساله	سرشاخه گلدار	گرگان، رامیان، پارک ملی گلستان
۹۱	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen.	Lamiaceae	آویشن، آشم	چندساله	سرشاخه گلدار	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۹۲	<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woods (Syn: <i>Apocynum venetum</i> L.)	Apocynaceae	قیطانی	چندساله	ریزوم و شیرابه	پارک ملی گلستان
۹۳	<i>Valeriana sisymbirifolia</i> Vahl.	Valerianaceae	-	یک‌ساله	ریشه	گرگان، علی‌آباد، رامیان، پارک ملی گلستان
۹۴	<i>Valerianella dentata</i> (L.) Poll.	Valerianaceae	شیرینگ دنداندار	یک‌ساله	برگ و ریشه	گرگان، پارک ملی گلستان
۹۵	<i>Vitex angus - castus</i> L.	Verbenaceae	بنگرو، پنج انگشت	درختچه	کلیه اندامهای گیاه به‌خصوص برگ و میوه	مراوه تپه
۹۶	<i>Ziziphora clinopoides</i> Lam.	Lamiaceae	آویشن باریک برگ	چندساله	سرشاخه گلدار و برگ	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۹۷	<i>Ziziphora tenior</i> L.	Lamiaceae	کاکوتی	یک‌ساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان
۹۸	<i>Zygophyllum fabago</i> L.	Zygophyllaceae	قیچ لوبیایی	درختچه	میوه، برگ، شاخه و غنچه	کردکوی، آق قلا، مراوه تپه، پارک ملی گلستان

جدول ۳- لیست گیاهان دارویی حاشیه اراضی زراعی، حاشیه جاده‌ها، شهرها و روستاهای استان گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱	<i>Abutilon theophrasti</i> Medic.	Malvaceae	گاوپنبه، پنبول	یک‌ساله	برگ، گل و ریشه	بندر گز، کردکوی، گرگان
۲	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle.	Simarubaceae	درخت عرعر	درخت	پوست ساقه و ریشه	بیشتر مناطق استان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۳	<i>Alisma plantago-aquatica</i> L.	Alismaceae	بارهنگ آبی، قاشق واش	چندساله	ریزوم	پارک ملی گلستان
۴	<i>Ammi majus</i> L.	Apiaceae	آمی	یکساله	میوه	بندر گز، کردکوی، آق قلا، بندر ترکمن، گمیشان
۵	<i>Arundo Donax</i> L.	Poaceae	قمیش	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	تمام مناطق استان
۶	<i>Cannabis sativa</i> L.	Cannabinaceae	شاهدانه	یکساله	سرشاخه گلدار، میوه پایه ماده	بندر گز
۷	<i>Cirsium arvensis</i> (L.) Scop.	Asteraceae	کنگر صحرائی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه به خصوص ریشه	گنبد، پارک ملی گلستان
۸	<i>Datura stramonium</i> L.	Solanaceae	تاتوره	یکساله	برگ و دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد
۹	<i>Daucus carota</i> L.	Apiaceae	هویج وحشی	دوساله	ریشه و میوه	کردکوی، بندر ترکمن، گمیشان، گرگان، رامیان، پارک ملی گلستان
۱۰	<i>Dittrichia graveolens</i> (L.) Greuter	Asteraceae	پیر پاییزی	یکساله	برگ و سرشاخه گلدار	کردکوی، گرگان، آق قلا، پارک ملی گلستان
۱۱	<i>Eclipta prostrata</i> (L.) L.	Asteraceae	مستور خوابیده	یکساله	-	بندر گز، کردکوی، گرگان
۱۲	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	Elaeagnaceae	سنجد	درخت	میوه، برگ و گلها	گرگان، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۱۳	<i>Euphorbia chamaesyce</i> L.	Euphorbiaceae	نوعی فرفیون	یکساله	قسمتهای هوایی	مینو دشت
۱۴	<i>Euphorbia peplus</i> L.	Euphorbiaceae	نوعی فرفیون	یکساله	ریشه	گرگان
۱۵	<i>Faba vulgaris</i> Moench	Papilionaceae	باقلا	یکساله	گل، سرشاخه گلدار، میوه و دانه	گرگان
۱۶	<i>Helianthus tuberosus</i> L.	Asteraceae	سیب زمینی ترشی	چندساله	غده زیرزمینی	کردکوی، گرگان
۱۷	<i>Hordeum distichon</i> L.	Poaceae	جو معمولی	یکساله	دانه	گرگان
۱۸	<i>Humulus lupulus</i> L.	Cannabinaceae	رازک	چندساله	میوه پایه ماده، برگ و ساقه	بندر گز، گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، گالیکش
۱۹	<i>Lemna gibba</i> L.	Lemnaceae	عدسک قوزدار	یکساله	برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، خانبین، رامیان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۲۰	<i>Lythrum salicaria</i> L.	Lythraceae	خون فام	چندساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی آباد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۲۱	<i>Marubium anisodon</i> C.Koch	Lamiaceae	فراسیون ناجور دندان	چندساله	برگ و سرشاخه گلدار	گرگان، پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۲۲	<i>Melia azedarach</i> L.	Meliaceae	زیتون تلخ	درخت	برگ و پوست ریشه و ساقه	بیشتر نقاط استان
۲۳	<i>Mercurialis annua</i> L.	Euphorbiaceae	شنگرفی یک‌ساله	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان
۲۴	<i>Panicum miliaceum</i> L.	Poaceae	ارزن	یک‌ساله	دانه	گرگان، مینو دشت
۲۵	<i>Papaver Rhoeas</i> L.	Papaveraceae	خشخاش زراعی	یک‌ساله	گلبرگ	گنبد
۲۶	<i>Phytolacca americana</i> L.	Phytolaccaceae	سرخاب کولی	چندساله	ریشه، برگ و میوه	بندر گز، گرگان
۲۷	<i>Portulaca oleraceae</i> L.	Portulacaceae	خرغه	یک‌ساله	برگ، ساقه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۲۸	<i>Proboscidea frarans</i> Decne.	Martiniaceae	ناخن شیطان، شاخ بزی	یک‌ساله		گرگان، گنبد، علی‌آباد، آزادشهر
۲۹	<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh.	Asteraceae	کک کش	چند ساله	برگ، ریشه و سرشاخه‌های گلدار	گرگان، پارک ملی گلستان
۳۰	<i>Salix alba</i> L.	Salicaceae	بید، فک	درخت	پوست شاخه‌ها، برگ و شاتونها	بیشتر مناطق استان
۳۱	<i>Scorzonela laciniata</i> L.	Asteraceae	شنگ اسبی مدیترانه‌ای	یک‌ساله یا دوساله	ریشه شیرابه	پارک ملی گلستان
۳۲	<i>Senecio vulgaris</i> L.	Asteraceae	پیر گیاه	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	تمام مناطق استان
۳۳	<i>Setaria glauca</i> (L.) P.Beauv.	Poaceae	ارزنی، گاورس	یک‌ساله	دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، مینو دشت
۳۴	<i>Setaria italica</i> (L.) P.Beauv.	Poaceae	ارزنی ایتالیایی	یک‌ساله	دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، مینو دشت
۳۵	<i>Setaria verticilata</i> (L.) Beauv.	Poaceae	ارزنی چرخه‌ای	یک‌ساله	دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، مینو دشت
۳۶	<i>Setaria viridis</i> (L.) Beauv.	Poaceae	چسبک	یک‌ساله	دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، مینودشت، پارک ملی گلستان
۳۷	<i>Sinapis arvensis</i> L.	Brassicaceae	خردل بیابانی	یک‌ساله	دانه	بندر گز، پارک ملی گلستان
۳۸	<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	Asteraceae	شیر تیغک	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه و شیرابه آنها	پارک ملی گلستان
۳۹	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Asteraceae	شیر تیغک معمولی	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه و شیرابه آنها	بندر گز، بندر ترکمن، گمیشان، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۴۰	<i>Spinacia oleracea</i> L.	Chenopodiaceae	اسفناج	یک‌ساله	برگ و ساقه	بیشتر نقاط استان
۴۱	<i>Spirodela polyrrhiza</i> (L.) Schleiden	Lemnaceae	عدسک پر ریشه	یک‌ساله	برگ	بندر گز، پارک ملی گلستان
۴۲	<i>Tamarix aphylla</i> (L.) Karst.	Tamaricaceae	گز شاهی، شورگز	درخت	کلیه اندامهای گیاه و خاکستر گیاه	آق قلا

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۴۳	<i>Typha angustifolia</i>	Typhaceae	لوئی جنوبی	چندساله	ساقه زیرزمینی و گل‌های نر	بندر ترکمن، آق قلا، گرگان، گنبد
۴۴	<i>Typha latifolia</i> L.	Typhaceae	لوئی، توتک، گرز	چندساله	ساقه زیرزمینی و گل‌های نر	بندر ترکمن، آق قلا، گرگان، گنبد
۴۵	<i>Typha minima</i> Funck	Typhaceae	لوئی کوچک	چندساله	ساقه زیرزمینی و گل‌های نر	آق قلا، گرگان
۴۶	<i>Urtica urens</i> L.	Urticaceae		یک‌ساله یا دو‌ساله	اعضای هوایی	بندر گز، گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۴۷	<i>Verbena officinalis</i> L.	Verbenaceae	شاه‌پسند وحشی	چندساله	برگ و یا کلیه اندام‌های گیاه	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان

جدول ۴- لیست گیاهان دارویی که به‌صورت مشترک در اراضی جنگلی، مرتعی و زراعی استان گلستان پراکنش دارند

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱	<i>Achillea millefolium</i> L.	Asteraceae	بومادران البرزی	چندساله	برگ و سرشاخه گلدار	گرگان، بندر ترکمن
۲	<i>Alhagi camelorum</i> Fisch.	Papilionaceae	خارشر	چندساله	ساقه	بندر گز، بندر ترکمن، آق قلا، گنبد، مراوه تپه
۳	<i>Althaea hirsuta</i> L.	Malvaceae	ختمی کرکین	یک‌ساله	برگ، گل و ریشه	گرگان، دشت گرگان، پارک ملی گلستان
۴	<i>Althaea officinalis</i> L.	Malvaceae	ختمی	چندساله	برگ، گل و ریشه	گرگان
۵	<i>Anagalis arvensis</i> L.	Primulaceae	آناگالیس	یک‌ساله	کلیه اندام‌های گیاه	بیشتر نقاط استان
۶	<i>Anchusa italica</i> Retz.	Boraginaceae	گاوزبان	دو یا چندساله	برگ	گرگان
۷	<i>Anthemis altissima</i> L.	Asteraceae	بابونه رفیع	یک‌ساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان، علی‌آباد
۸	<i>Anthemis triumfettii</i> (L.) All.	Asteraceae	بابونه بیشه‌زار	چندساله	کاپیتول	پارک ملی گلستان، علی‌آباد
۹	<i>Artemisia absinthium</i> L.	Asteraceae	افسنطین	چندساله	برگ و سرشاخه گلدار	کلاله، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۱۰	<i>Artemisia annua</i> L.	Asteraceae	درمنه خزری، موره	یک‌ساله	اعضای هوایی و سرشاخه گلدار	همه نقاط استان
۱۱	<i>Artemisia scoparia</i> waldst. & Kit	Asteraceae	درمنه شرقی	دو یا چندساله	سرشاخه گلدار	پارک ملی گلستان، آق قلا، بندر گز، گرگان، علی‌آباد،
۱۲	<i>Asparagus verticillatus</i> L.	Liliaceae	مارچوبه چرخه‌ای	چندساله	ریزوم و ریشه	مراوه تپه، رامیان، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۱۳	<i>Berberis integrima</i> Bge.	Berberidaceae	زرشک زرافشانی	درختچه	ریشه، پوست ریشه و	پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۱۴	<i>Beta vulgaris</i> L.	Chenopodiaceae	چغندر	یک، دو یا چندساله	ریشه و برگ	آق قلا، گنبد
۱۵	<i>Bidens tripartita</i> L.	Asteraceae	دو دندان	یکساله	به‌خصوص ریشه و اعضای مختلف	گرگان
۱۶	<i>Bunium persicum</i> (Boiss.) B. Fedtsch.	Apiaceae	زیره ایرانی، زیره کرمانی	دوساله	میوه	شمال گنبد، ۱۰۶ کیلومتری آزاد شهر به‌طرف بجنورد
۱۷	<i>Campanula rapunculus</i> L.	Campanulaceae	گل استکانی خوراکی	دوساله	برگ و ساقه	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۸	<i>Capparis spinosa</i> L.	Capparidaceae	کور، کبر، علف مار	بوته	جوانه‌های مولد گل، میوه، ریشه و پوست	بیشتر نقاط استان
۱۹	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medicus	Brassicaceae	کیسه کشیش	یک یا دوساله	کلیه اندامهای گیاه	بیشتر مناطق استان
۲۰	<i>Cardaria draba</i> (L.) Desv.	Brassicaceae	ازمک	چندساله	دانه	گرگان، پارک ملی گلستان
۲۱	<i>Carthamus lanatus</i> L.	Asteraceae	گلرنگ مقدس، تیغ گرگی	یکساله	دانه	گرگان، پارک ملی گلستان
۲۲	<i>Chelidonium majus</i> L.	Papaveraceae	مامیران	چندساله	کلیه اندامهای گیاه و شیرابه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۲۳	<i>Chenopodium album</i> L.	Chenopodiaceae	سلمک، سلمه تره	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	آق قلا، لوه، پارک ملی گلستان
۲۴	<i>Chenopodium mural</i> L.	Chenopodiaceae	سلمک برگ گزنه‌ای	یکساله	برگ	بندر گز، گرگان، مراوه تپه
۲۵	<i>Chenopodium vulvaria</i> L.	Chenopodiaceae	-	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	گنبد، پارک ملی گلستان
۲۶	<i>Chrysanthemum coccineum</i> Willd. [(<i>Tanacetum coccineum</i> (Willd.) Grierson)]	Asteraceae	-	چندساله	ساقه گلدار، برگ (کاپیتول)	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۲۷	<i>Cichorium intybus</i> L.	Asteraceae	کاسنی	چندساله	ریشه، برگهای قاعده ساقه، گل و دانه	کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۲۸	<i>Clematis isphanica</i> Boiss.	Ranunculaceae	کلما تیس اصفهانی	چندساله	برگ، جوانه‌ها و شاخه‌ها	گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۲۹	<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronq.	Asteraceae	پیربهارک هرز	یکساله	کلیه اندامهای گیاه به‌خصوص برگ	بندر گز، بندر ترکمن، گرگان، آق قلا، علی‌آباد

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۳۰	<i>Coronilla varia</i> L.	Papilionaceae	شبدرک	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۳۱	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers	Poaceae	مرغ	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	تمام مناطق استان
۳۲	<i>Cyperus longus</i> L.	Cyperaceae	-	چندساله	ریزوم	گنبد، پارک ملی گلستان
۳۳	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperaceae	اویارسلام	چندساله	ریشه و ریزوم	آق قلا، گنبد، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۳۴	<i>Descuraina Sophia</i> (L.) Schur.	Brassicaceae	خاکشیر ایرانی	یک‌ساله	دانه	پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۳۵	<i>Dipsacus laciniatus</i> L.	Dipsacaceae	خواجه‌باشی	دوساله	ریشه	علی‌آباد، لوه، پارک ملی گلستان
۳۶	<i>Ephedra intermedia</i> Schrank et C.A. Mey	Ephedraceae	ارمک میانه	درختچه	سرشاخه	پارک ملی گلستان
۳۷	<i>Ephedra procera</i> Fisch. et Mey	Ephedraceae	ارمک، ریش بز	درختچه	سرشاخه	آزاد شهر، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۳۸	<i>Epilobium hirsutum</i> L.	Onagraceae	بید علفی	چندساله	برگ و ریشه	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۳۹	<i>Eryngium caeruleum</i> M.B	Apiaceae	زولنگ، زول	چندساله	برگ	گرگان، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۴۰	<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	Euphorbiaceae	نوعی فرفیون	یک‌ساله	ریشه، دانه، شیرابه	بندر گز، گرگان، پارک ملی گلستان
۴۱	<i>Ficus carica</i> L.	Moraceae	انجیر، شال انجیر	درختچه	شیرابه، برگ و میوه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۴۲	<i>Foeniculum vulgare</i> Miller	Apiaceae	رازیانه	دوساله	ریشه، برگ و میوه	گرگان، آزاد شهر
۴۳	<i>Froripia subpinata</i> (Ledeb.) Baill.	Apiaceae	اناریجه	چندساله	برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۴۴	<i>Fumaria parviflora</i> Lam.	Fumariaceae	شاه‌تره‌ای گل ریز	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گنبد، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۴۵	<i>Fumaria vailantii</i> Loisel.	Fumariaceae	شاه‌تره‌ای ایرانی	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	علی‌آباد، گرگان
۴۶	<i>Galium verum</i> L.	Rubiaceae	شیر پنیر	چندساله	سرشاخه گلدار، ریشه و شیره گیاه	پارک ملی گلستان
۴۷	<i>Geranium rotundifolium</i> L.	Geraniaceae	سوزن چوپان برگ دایره‌ای	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	کردکوی، پارک ملی گلستان
۴۸	<i>Glycyrrhiza echinata</i> L.	Papilionaceae	شیرین بیان سرسان	چندساله	ریزوم	بندر گز، بین رامیان و حاجی لنگ
۴۹	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Papilionaceae	شیرین بیان	چندساله	ریشه و ریزوم	آق قلا، گرگان، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۵۰	<i>Heliotropium europaeum</i> L.	Boraginaceae	آفتاب پرست اروپایی	یک‌ساله	برگ، سرشاخه‌های گلدار و دانه	پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۵۱	<i>Heracleum persicum</i> Desf.ex Fischer	Apiaceae	گلپر	چندساله	میوه	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، گلیداغ
۵۲	<i>Herniaria incana</i> Lam.	Caryophyllaceae	علف فنتق نقره‌ای	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	علی‌آباد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۵۳	<i>Hypecoum pendulum</i> L.	Papaveraceae	شاه‌تره‌ای، زرده شاه‌تره	یک‌ساله	شیرابه و اندام هوایی	آق قلا، گنبد، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۵۴	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Guttiferae	گل راعی، هوفاریقون	چندساله	سرشاخه گلدار	بیشتر نقاط استان
۵۵	<i>Juncus inflexus</i> L.	Juncaceae	سازوی شلاق	چندساله	مغز ساقه و ریشه	گرگان
۵۶	<i>Juniperus excelsa</i> L.	Cupressaceae	ارس	درخت	میوه	کردکوی، گرگان، علی‌آباد، رامیان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۵۷	<i>Lactuca scariola</i> L.	Asteraceae	کاهوی خاردار	دوساله	کلیه اندامهای گیاه و شیره	گرگان، پارک ملی گلستان
۵۸	<i>Lathyrus aphaca</i> L.	Papilionaceae	خلر بی برگ	یک‌ساله	دانه	گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر، گنبد، پارک ملی گلستان
۵۹	<i>Lathyrus sativus</i> L.	Papilionaceae	خلر	یک‌ساله	دانه	گرگان، پارک ملی گلستان
۶۰	<i>Lepidium sativum</i> L.	Brassicaceae	شاهی، تره‌تیزک	یک‌ساله	برگ، ساقه جوان، گلها و دانه	گنبد
۶۱	<i>Lolium temulentum</i> L.	Poaceae	چچم مسکر	یک‌ساله	دانه	مراوه تپه
۶۲	<i>Lonicera bracteolaris</i> Boiss.& Buhse.	Caprifoliaceae	پلاخور برگه‌دار	درختچه	برگ، گل و پوست	گرگان، آزاد شهر، گلیداغ، پارک ملی گلستان
۶۳	<i>Lonicera floribunda</i> Boiss.& Buhse.	Caprifoliaceae	پلاخور پر گل	درختچه	برگ، گل و پوست	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۶۴	<i>Lonicera iberica</i> M.B	Caprifoliaceae	پلاخور کوهستانی، پلاخور بوته‌ای	درختچه	برگ، گل و پوست	گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۶۵	<i>Lotus corniculatus</i> L.	Papilionaceae	یونجه پاکلاغی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه به‌خصوص گلها	بندر گز، کردکوی، گرگان
۶۶	<i>Marubium vulgare</i> L.	Lamiaceae	فراسیون	چندساله	برگ و سرشاخه گلدار	گرگان، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۶۷	<i>Melilotus albus</i> Mediccus	Papilionaceae	یونجه بخارا	دوساله	سرشاخه گلدار	بندر گز، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۶۸	<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Desr.	Papilionaceae	یونجه زرد	دوساله	سرشاخه گلدار	بیشتر نقاط استان
۶۹	<i>Morus alba</i> L.	Moraceae	توت سفید	درخت	پوست ریشه و برگ	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۰	<i>Myosotis arvensis</i> (L.) Hill	Boraginaceae	فراموشم مکن	یک‌ساله	گل	پارک ملی گلستان

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۷۱	<i>Myosotis stricta</i> Link	Boraginaceae	فراموشم مکن راست	یکساله	گل	گرگان، مراوه تپه
۷۲	<i>Nonnea lutea</i> (Desr.) Reichenb.	Boraginaceae	چشم گربه‌ای زرد	یکساله	گل	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۳	<i>Olea europaea</i> L.	Oleaceae	زیتون	درختچه	میوه و برگ	بندر گز، گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر، مراوه تپه
۷۴	<i>Onopordon acanthium</i> L.	Asteraceae	خار پنبه، خار پیرزن	چندساله	شیره، ریشه، برگ، ساقه و روغن میوه	گرگان، علی‌آباد، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۷۵	<i>Orchis masculata</i> L. Syn: <i>Dactylorhiza</i> <i>lacinbracteata</i> (C.Koch)Renz.	Orchidaceae	ثعلب	چندساله	غده زیرزمینی	گرگان، پارک ملی گلستان
۷۶	<i>Origanum vulgare</i> L.	Lamiaceae	مرزنجوش، مرزنگوش	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۷۷	<i>Oxalis corniculata</i> L.	Oxalidaceae	ترشک شبدری	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، کردکوی، گرگان، مینو دشت، پارک ملی گلستان
۷۸	<i>Phleum pratense</i> L.	Poaceae	دم گربه‌ای چمن‌زاری	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	علی‌آباد، لوه، گلیداغ
۷۹	<i>Pisum sativum</i> L.	Papilionaceae	نخود فرنگی	یکساله	دانه	گرگان، پارک ملی گلستان
۸۰	<i>Plantago lanceolata</i> L.	Plantaginaceae	بارهنگ سرنیزه‌ای	چندساله	برگ، ریشه و دانه	گرگان، پارک ملی گلستان
۸۱	<i>Plantago major</i> L.	Plantaginaceae	بارهنگ	چندساله	برگ، ریشه و دانه	علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۸۲	<i>Platanus orientalis</i> L.	Platanaceae	چنار	درخت	ریشه، پوست، برگ و میوه	مراوه تپه
۸۳	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Polygonaceae	علف هفت‌بند	یکساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، پارک ملی گلستان
۸۴	<i>Prosopis stephaniana</i> (M.B.) Kunth ex spreng.	Mimosaceae	کهورک، جفجعه	درختچه		آق قلا، گنبد، آزاد شهر، مراوه تپه

ردیف	نام علمی	نام تیره	نام فارسی	فرم رویشی	اندام مورد استفاده	پراکنش
۸۵	<i>Punica granatum</i> L.	Punicaceae	انار	درختچه	میوه، برگ، گل، شیره ریشه، پوست شاخه و میوه و عصاره غلیظ شده	بیشتر نقاط استان
۸۶	<i>Ranunculus muricatus</i> L.	Ranunculaceae	آلاله سنگ‌پایی	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	آق قلا
۸۷	<i>Ranunculus scleratus</i> L.	Ranunculaceae	آلاله آبله‌روی	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	گنبد، پارک ملی گلستان
۸۸	<i>Rumex patientia</i> L.	Polygonaceae	ترشک شفا‌دهنده	چندساله	ریشه، برگ و میوه	علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۸۹	<i>Samolus valerandi</i> L.	Primulaceae	علف جو‌بیاری	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	گرگان، پارک ملی گلستان
۹۰	<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	Rosaceae	توت رویاهی	چندساله	کلیه اندامهای گیاه	بندر گز، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۹۱	<i>Securigera securidaca</i> (L.) Degen & Dorfl.	Papilionaceae	عدسک‌الملک	چندساله	دانه	گرگان، پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۹۲	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.	Asteraceae	خار مریم	دوساله	ریشه و اعضای هوایی	بیشتر نقاط استان
۹۳	<i>Solanum nigrum</i> L.	Solanaceae	سگ انگور، تاجریزی	یک‌ساله	میوه	بندر گز، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان
۹۴	<i>Sorghum halepensis</i> (L.) Pers.	Poaceae	قیاق، چائیر	چندساله	دانه	بیشتر نقاط استان
۹۵	<i>Stellaria holostea</i> L.	Caryophyllaceae	گندمک زنگوله‌ای	یک‌ساله	کلیه اندامهای گیاه	رامیان، لوه، پارک ملی گلستان
۹۶	<i>Stellaria media</i> (L.) Cyr.	Caryophyllaceae	دانه قناری، گندمک رایج	چندساله	برگ	بندر گز، گرگان، آزاد شهر، پارک ملی گلستان
۹۷	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Zygophyllaceae	خارخسک	یک یا دوساله	ریشه، میوه، برگ ودانه	گرگان، آق قلا، گنبد، پارک ملی گلستان
۹۸	<i>Trifolium repens</i> L.	Papilionaceae	شبدر سفید	چندساله	-	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، مینو دشت، مراوه تپه، پارک ملی گلستان
۹۹	<i>Trifolium pretense</i> L.	Papilionaceae	شبدر قرمز	چندساله	دانه	گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۱۰۰	<i>Trifolium subterraneum</i> L.	Papilionaceae	شبدر زیرزمینی	چندساله	دانه	بندر گز، گرگان
۱۰۱	<i>Trigonella foenum- graecum</i> L.	Papilionaceae	شنبلیله	یک‌ساله	دانه	پارک ملی گلستان، مراوه تپه
۱۰۲	<i>Tripleurospermum disciforme</i> (C.A.Mey.) Schultz-Bip	Asteraceae	بابونه کاذب	یک‌ساله یا دو ساله	سرشاخه گلدار	گرگان، پارک ملی گلستان
۱۰۳	<i>Urtica dioica</i> L.	Urticaceae	گزنه	چندساله	برگهای تازه، ریشه و شیره حاصل از آن و دانه	بندر گز، کردکوی، گرگان، علی‌آباد، پارک ملی گلستان
۱۰۴	<i>Veronica anagalis-aquatica</i> L.	Scrophulariaceae	سیزاب آبی	پارازیت	کلیه اندامهای گیاه	پارک ملی گلستان

پراکنش	اندام مورد استفاده	فرم رویشی	نام فارسی	نام تیره	نام علمی	ردیف
گرگان، پارک ملی گلستان	دانه	یک‌ساله	ماشک	Papilionaceae	<i>Vicia sativa</i> L.	۱۰۵
گرگان، پارک ملی گلستان، بندرگز، بندر ترکمن، کردکوی	کلیه اندامهای گیاه	یک‌ساله	زردینه خاردار	Asteraceae	<i>Xanthium spinosum</i> L.	۱۰۶
بندرگز، بندر ترکمن، کردکوی، گرگان، پارک ملی گلستان	کلیه اندامهای گیاه به‌خصوص ریشه و دانه	یک‌ساله	زردینه	Asteraceae	<i>Xanthium strumarium</i> L.	۱۰۷
کردکوی، گرگان، کلاله	میوه و چوب	درختچه	عناب	Rhamnaceae	<i>Ziziphus jujuba</i> Miller	۱۰۸

جدول ۵- لیست گیاهان دارویی که برای اولین بار از استان گلستان گزارش می‌شوند

نام فارسی	نام علمی	ردیف	نام فارسی	نام علمی	ردیف
یاسمن زرد	<i>Jusminum fruticans</i>	۳۶	توت مار	<i>Actaea spicata</i>	۱
یاسمن سفید، یاسمن جنگلی	<i>Jusminum officinale</i>	۳۷	چشم خروس تابستان	<i>Adonis aestivalis.</i>	۲
یونجه پاکلاغی	<i>Lotus corniculatus</i>	۳۸	چشم خروس دانه‌ریز	<i>Adonis microcarpa</i>	۳
دیو خار	<i>Lycium depressum</i>	۳۹	بارهنگ آبی، قاشق واش	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	۴
-	<i>Monotropa hypopythys</i>	۴۰	اردولوک	<i>Anabasis aphylla</i>	۵
آب تره، علف چشمه	<i>Nasturtium officinale</i>	۴۱	بابونه رفیع	<i>Anthemis altissima</i>	۶
خارخر	<i>Ononis spinosa</i>	۴۲	کرفس وحشی	<i>Apium graveolens</i>	۷
ابروی زنبوری	<i>Ophrys apifera</i>	۴۳	دارواش سوزنی برگ	<i>Arcetobium oxycedri</i>	۸
ثعلب معطر	<i>Orchis coriophora</i>	۴۴	افسنطین	<i>Artemisia absinthium</i>	۹
مرزنجوش، مرزنگوش	<i>Origanum vulgare</i>	۴۵	درمنه شرقی	<i>Artemisia scoparia</i>	۱۰
برازمیل	<i>Peroveskia abrotanoides</i>	۴۶	-	<i>nigrum Asplenium adiantum</i>	۱۱
بنه	<i>Pistacia atlantica</i>	۴۷	نوعی گون	<i>Astragalus verus</i>	۱۲
بارهنگ تخم مرغی	<i>Plantago ovata</i>	۴۸	کافوری	<i>Camphorosma monspeliacum</i>	۱۳
-	<i>Polygala anatolica</i>	۴۹	قنطورین	<i>Centaurium erythrea</i>	۱۴
پامچال جویباری	<i>Primula auriculata</i>	۵۰	سرخس پنجه‌ای	<i>Ceterach officinarum</i>	۱۵
ناخن شیطان، شاخ بزی	<i>Proboscidea frarans</i>	۵۱	سلمک برگ گزنه‌ای	<i>Chenopodium mural</i>	۱۶
شور بوته‌ای	<i>Salsola dendroides</i>	۵۲	کلماتیس شرقی	<i>Clematis orientalis</i>	۱۷
گاو چاق‌کن ترکه‌ای	<i>Scariola virminea</i>	۵۳	پیچک گرگانی	<i>Convolvulus pseudocantabrica</i>	۱۸
گل میمون سازویی	<i>Scrophularia striata</i>	۵۴	سیاه ال	<i>Cornus australis</i>	۱۹
عدسک‌الملک	<i>Securigera securidaca</i>	۵۵	شبدرک	<i>Coronilla varia</i>	۲۰
آشنان	<i>Seidlitzia rosmarinus</i>	۵۶	علف مورچه	<i>Cressa cretica</i>	۲۱
-	<i>Seseli tortosum</i>	۵۷	علف پرستو، علف سگ‌کش	<i>Cynanchus acutum</i>	۲۲
تاجریزی ایرانی	<i>Solanum dulcamara</i>	۵۸	-	<i>Dictamnus albus</i>	۲۳
تلخ بیان بیابانی	<i>Sophora pachycarpa</i>	۵۹	گل انگشتانه‌ای	<i>Digitalis nervosa</i>	۲۴
گندمک زنگوله‌ای	<i>Stellaria holostea</i>	۶۰	خواجه‌باشی	<i>Dipsacus laciniatus</i>	۲۵
آویشن، آشم	<i>Thymus kotschyanus</i>	۶۱	پیر پاییزی	<i>Dittrichia graveolens</i>	۲۶
شبدر قرمز	<i>Trifolium pretense</i>	۶۲	مستور خوابیده	<i>Eclipta prostrata</i>	۲۷
شبدر سفید	<i>Trifolium repens</i>	۶۳	بید علفی	<i>Epilobium hirsutum</i>	۲۸
شنبلیله	<i>Trigonella foenum-graecum</i>	۶۴	-	<i>Eriocycla ghaffooriana</i>	۲۹
-	<i>Valeriana sisymbirifolia</i>	۶۵	نوعی فرفیون	<i>Euphorbia amygdaloides</i>	۳۰
-	<i>Valerianella dentata</i>	۶۶	گوشوارک مخملی	<i>Evonymus velutina</i>	۳۱
بنگرو، پنج انگشت	<i>Vitex angus-castus</i>	۶۷	باریجه، قاسنی	<i>Ferula gumosa</i>	۳۲
مو	<i>Vitis sylvestris</i>	۶۸	کمای بیابانی	<i>Ferula szowitsiana</i>	۳۳
آویشن باریک برگ	<i>Ziziphora clinopoides</i>	۶۹	اناریجه	<i>Froripia subpinata</i>	۳۴
کاکوتی	<i>Ziziphora tenior</i>	۷۰	گل راعی دیهیمی	<i>Hypericum scabrum</i>	۳۵

بحث

استان گلستان به جهت موقعیت ویژه جغرافیایی، تنوع اقلیمی و اداپتیکی از نظر فلور بسیار غنی است، به طوری که دارای بیش از ۱۷۰۴ گونه گیاهی می باشد (حسینی، ۱۳۷۹). وجود ۴۰۹ گونه گیاه دارویی با توجه به سطح نسبتاً کم استان گلستان در مقایسه با سایر استانها از لحاظ گیاهان دارویی غنی می باشد که این موضوع به غنای فلور استان وابسته است. مطالعه پراکنش گیاهان دارویی در استان گلستان نشان داد که ۳۸ درصد این گیاهان در اراضی جنگلی، ۲۴ درصد در اراضی مرتعی، ۱۱/۵ درصد در اراضی زراعی و ۲۶/۵ درصد به طور مشترک در این سه اراضی وجود دارد. نکته ای که در اینجا قابل تأمل می باشد، این است که ۷۳/۵ درصد گونه ها به صورت جداگانه در هر یک از سه رویشگاه فوق الذکر یافت می شوند، یعنی در یک عرصه کوچک و اختصاصی رویش دارند که در صورت تخریب این مناطق نسل آنها از استان منقرض می شود. از طرف دیگر با توجه به اینکه ۱۳۷ گونه یا ۳۳/۵ درصد گونه ها جزء گیاهان یک ساله و دو ساله می باشند. این سری از گیاهان نیز بدلیل طول عمر، زودتر از دیگر گونه ها از بین خواهند رفت. توصیه می شود مسئولان و متولیان عرصه های منابع طبیعی ضمن حفظ این ذخایر ارزشمند، آگاهی لازم را به همه مردم در زمینه عدم برداشت مستقیم از گیاهان دارویی عرصه های منابع طبیعی ارائه دهند. همچنین لازم است ما به عنوان متولیان تحقیقات گیاهان دارویی هر چه سریع تر نتایج گیاهان اهلی شده و سایر اطلاعات مربوطه را در اختیار قشر مصرف کننده قرار دهیم.

سپاسگزاری

از زنده یاد مرحوم مهندس حسین پیر سحرخیز بدلیل ارائه خدمات ارزنده در زمینه جمع آوری و شناسایی گیاهان دارویی

استان گلستان و همچنین از آقای مهندس مهدی مهدوی رستمی که در زمینه جمع آوری گیاهان دارویی و کشت در کلکسیون گیاهان دارویی استان زحمات فراوانی را متحمل شدند، تشکر و قدردانی می نمایم. از کلیه همکاران بخش تحقیقات منابع طبیعی که همواره با نظرات ارزشمند علمی خود ما را در انجام این تحقیق یاری نمودند، سپاسگزاریم.

منابع مورد استفاده

- افشار، ز.، ۱۳۸۵. بررسی مزیت ایران در صادرات گیاهان دارویی، ثروتی که هیچگاه به حساب نیامد. روزنامه ایران شماره ۳۵۷۲، ۸۵/۱۱/۲۶.
- اسدی، م.، ۱۳۸۲-۱۳۶۷. فلور ایران. شماره ۴۳-۱. انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، تهران.
- احمدی، س.م. و ابرسجی، ق.، ۱۳۸۴. جایگاه گیاهان دارویی در متون اسلامی. مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گلستان، ۳۰ صفحه.
- حسینی، س.ع.، ۱۳۷۹. گزارش نهایی طرح جمع آوری و شناسایی فلور استان گلستان و تشکیل هرباریوم. مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان گلستان، ۳۳ صفحه.
- حسینی، س.ع.، ۱۳۸۰. گیاهان دارویی و صنعتی مراتع استان گلستان. خلاصه مقالات همایش ملی گیاهان دارویی ایران، تهران، ۲۶-۲۴ بهمن: ۱۲۷.
- زرگری، ع.، ۱۳۷۲-۱۳۷۰. گیاهان دارویی، جلد ۵-۱، انتشارات دانشگاه تهران، ۴۷۲۰ صفحه.
- سحرخیز، ح. حسن عباسی، ن.ع. و حسینی، س.ع.، ۱۳۷۹. گزارش نهایی جمع آوری و شناسایی گیاهان دارویی منطقه گرگان و دشت. مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان گلستان.
- شعبانی خ.، شاهکویی، ا. و چولی، م.ر.، ۱۳۸۰. جغرافیای استان گلستان. وزارت آموزش و پرورش، ۸۳ صفحه.
- عماد، م.، ۱۳۷۸. پراکنش گونه های گیاهان دارویی و صنعتی، جنگلی و مرتعی ایران، انتشارات مؤسسه توسعه روستایی، ۳۱۲ صفحه.
- میرحیدر، ح.، ۱۳۷۲. معارف گیاهی، جلد ۷-۱، دفتر نشر فرهنگ اسلامی تهران، ۳۸۶۹ صفحه.
- Rechinger, K.H., 1966-1992. Flora Iranica. Vol. 1-171, Akademische druk-u, Verlagsanstalt graz, Autria, Wien.
- Akhani, H., 1998. Plant Biodiversity of Golestan national park. Stapfia, Iran, 41 lp.

Medicinal plants of Golestan province

S.A. Hossaini (Reza)^{1*}, Gh. Abarsaji² and S.A. Hossaini (Habib)²

1*- Corresponding author, Agricultural and Natural Resources Research center of Golestan province, Iran,
E-mail: Seidalihoseini@yahoo.com

2- Agricultural and Natural Resources Research Center of Golestan province, Iran

Received: September 2006

Revised: October 2008

Accepted: October 2008

Abstract

Collection and identification of medicinal plants have been carried out since 2001 for five years in Golestan Province. Results showed there are 409 species of medicinal plants related to 95 families. Among them 45 species have traditional usage in the province. The medicinal plants of Golestan province in various life forms including: 83 tree and shrub species, 189 perennial herbs species and 137 biennial and annual species. Study of distribution of medicinal plants in the Golestan province showed that 156 species in the forest, 98 species in the rangeland, 47 species in the agricultural lands and roads margin and 108 species are to form common in three lands.

Key words: Medicinal plants, identification, Golestan province.